

בענין שבע ברכות - שיעור 906**I. פסקי רב משה שהובא בספר אהלי ישורון**

- (א) סוף זמן שבע ברכות ביום האחרון הוא אינו תלוי בשקיעת החמה אלא בלילה דהיינו ארבעים מינוט אחר השקיעה
- (ב) אם החופה היה קודם השקיעה והסעודה התחיל בלילה מונין השבעת ימי משתה מהלילה (דף 25)
- (ג) אם החתן והכלה נתנו רשות (לעשרה אנשים שרוצים לצאת קודם השבע ברכות) יכולים לעשות לעצמם שבע ברכות קודם שיצאו (אג"מ ח - י"ו)
- (ד) מי שלא ידעו החתן וכלה או הוריהם אין נותן לברך ברכת שבע ברכות אבל אם הוא אדם חשוב יכול לברך
- (ה) אם אין שם יין יכול לברך על שכר או מיץ או טיי (דף 29)
- (ו) אם השתי כוסות אינם שוה במדה הכוס הגדולה תהיה לברכת המזון (דף 29)
- (ז) דוי הסר אומרים גם בשבת (דף 29)
- (ח) יותר טוב שאחד אומר כל הברכות (דף 30)
- (ט) בסעודת שלש סעודות שגמר במוצאי שבת החתן וכלה ישתו מהכוסות כשיעור מלא לוגמיו בין שניהם (דף 30)

II. המשתתף בחופה וסעודת נישואין אם רשאי לעזוב קודם השבע ברכות

- (א) עיין באג"מ (ח - י"ו וזאה"ע ח - פ"ז) דחייב הוא על הנאספים בשעת נישואין לברך שבע ברכות ולכן יש מצוה לשמוע הברכות וכ"כ הלבושי מרדכי (אה"ע פ"ז) דחייב הוא על הנאספים והוא נתן עצה קלה דאלו הרוצים שלא לחכות עד גמר הסעודה וז' ברכות יאמרו בפירוש קודם שיש בו לאכול שאינם מתכוונים להצטרף לקביעות עם המסובין
- (ב) אמנם י"א שהחייב על החתן לקבל הברכות ואין חיוב על כל אחד ואחד לברכו ולכן יכול לצאת קודם השבע ברכות (שובע שמחות ח - ק"ט והערוך השלחן ק"ג - ט) ועיין בנטעי גבריאל (ז - דף רי"ח)
- (ג) איברא אומרים בשם הגר"ח מבריסק לפרש מאמר דכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שביאורו שאינו ממתין עד השבע ברכות שזהו הפירוש אינו משמחו שהברכה היא הקיום שמחת חתן וכלה

III. איש שאינו אוכל באותה סעודה האם חשב כפנים חדשות - עיין ברמ"א

(פ"ג - ז) דאינו צריך לאכול שיש מהראשונים שסוברים דאפילו האנשים שכבר הלכו קודם הסעודה הם פנים חדשות ואומרים שבע ברכות (ריטב"א כתובות ז:) דלא כהשו"ע דסבר שצריך לאכול ואפשר דתלויה בהנ"ל דהרמ"א סבר דש"ב דין בהחתן ולא בהנאספים והשו"ע וסעייתו סברו דתלוי בהנאספין ומחויבים רק אם אוכלים

IV. איש שלא אכל בהסעודה אם ראוי לברך ש"ב - עיין באהלי ישורון (אות 96)

ששמע מרב משה שאינו צריך לאכול דוקא פת דיש סוברים אף בלא סעודה כלל מותר ודלא כהשו"ת יביע אומר שצריך פת כשיטת המחבר

V. שמע הש"ב בשעת החופה אבל לא השתתף בסעודת נישואין יש חולקין

אם הוא נחשב כפנים חדשות בסעודת הבאות והכל תלוי בהחקירה הנ"ל דאם החייב על הנאספים הוא שמע כבר ואם דין בהחתן נחשב פ"ח שעדיין לא השתתף בשום סעודה

VI. כמה צריכין שיאכלו פת לברך שבע ברכות - עיין בשובע שמחות (פרק ק"ז) שהביא

האלף לך שלמה (ג') דדי בג' אוכלי פת וז' אוכלי שאר דברים וי"א דהז' אינם צריכים לאכול

כלום וזה לפי הר"ן דלא בעינן לש"ב שיהיו בשעת סעודה ועיין בפת"ש (ס"ז - ח) ושור"ת יביע אומר (ג - י"א) שצריך שבעה או רובה לאכול פת ולכאורה צריך להחמיר דספק ברכות להקל

VII. יש שרצו לבטל את המנהג שבשעת ברכת אשר ברא מפסיקים הקהל את המברך בשירת התיבות אשר ברא ששון או קול ששון וכן מנהג בירושלים דאם ימשיך לומר אז לא ישמעו הקהל ואם יפסיק בשתיקה הרי לכתחלה אין להפסיק וי"א דליכא הפסק כיון דהוי לצורך שמחת חתן וכלה (שובע שמחות ח - כ"ו)

VIII. מי שטעה וחסר אחד מברכת חתנים מברך אותה כשזוכר באר היטב (ס"ז - ח שם אגרות הרמב"ם) וכ"כ החכ"א (כלל קכ"ט - ס"ח)

IX. אין להחשיב לפ"ח מלצר וכדומה שאין לו היכרות עם בעלי השמחה וכן קטן ואשה אין להשיבם לפ"ח (שובע שמחות ח - ז)

X. שתיית כוס ש"ב בסעודה שלישית - עיין באג"מ (ד - ס"ט) דהחתן והכלה ישתו והמברך יותר ראוי שלא ישתה וזה לשיטתו דהבהמ"ז אינה טעונה כוס וזה כהרמב"ם ולא כהרא"ש אמנם דעת החכמת שלמה (ר"ט) דלא ישתו כלל דכיון דלפי מנהגינו דאין לשתות מכוס של בהמ"ז אין לשתות ג"כ מכוס של נישואין שהיה מותר מדינה משום זלזולי בכוס של בהמ"ז

XI. חתן וכלה שבאמצע ימי המשתה שהלכו לסעודת נישואין או לסעודת ברית מילה אין עושין שבע ברכות בשבילם שאין הסעודה נעשית בשבילם לכן ליכא חיוב ש"ב ועוד שהרי מדינא ליכא חיוב כלל לעשות ש"ב בכל יום (נטעי גבריאל ז - דף רל"ו)

XII. בזמן אמירת ברכת המזון נכנסת הכלה לחדר ששם החתן וזה אינו לעיכובא אלא לכתחילה (שובע שמחות ח - אות ק"ג) וע"ע בשור"ת קנין תורה (ו - ק"ח) דתמיד הכלה בעזרת נשים ושומעת משם הברכות

XIII. ליכא חשש שלא תברך על מקום הראשון שאפילו רואה מקומו מהני (רע"ג - ח) ועוד דהוי כדעת מתחילה ע"ז ומהני (נטעי גבריאל ט)

XIV. סוף זמן ש"ב ביום האחרון - עיין בספר אהלי ישרון (אות 10) שכתב בשם רב משה שיכולים לברך ז' ברכות עד 40 דקות אחר השקיעה ואין לומר ספק ברכות להקל שהחכמים תלוי כל דבר שנוגע לשמחת חתן וכלה לפי לשון בני אדם אולם יש חולקין שאין יכול לברך ביום אחרון אחר שקיעה (שובע שמחות ח - ג)

XV. אחר ברכת בורא פרי הגפן טועם המברך מכוסו רביעית (ק"ז - ג) וי"א שטרם שמתעיימים לחתן וכלה יש להוסיף יין מן הבקבוק כדי שישתו כולם מכוס שאינו פגום (מ"ב קפ"ז - סקל"ד) וי"א דאינו פגום וא"צ להוסיף משהו יין (נטעי גבריאל ז - דף רמ"ז)

XVI. לחלק הברכות נישואין להרבה אנשים י"א דמותר לברך ברכה הסמוכה לחברתה אף לבדה לכתחלה דכיון שנסדרו מתחלה כסמוכה לחברתה דכבר הוקבעו שם ברכה גם בלי סמיכות ודלא כהשערי אפרים ושור"ת הר צבי (מ"ד) ושור"ת ציץ אליעזר (ו - ז) אמנם האג"מ (ח"ט ח - ז"ז) כתב דבלא צורך כלל יותר טוב שלא לחלק ועוד יש יותר פגימה בכבוד האחרים שאין נותנים להם ברכה אם יחלק הברכות (ד"ע)

XVII. עוד עניני שבע ברכות

(א) הפיוט דוי הסר לפני ברכת הזימון המחבר של הפיוט היה תלמיד דרב סעדיה גאון ונהגו לאמרו לזכר חורבן בית המקדש ויש שנהגו שלא לאמרו בשבת דאין להזכיר חורבן ביהמ"ק בשבת ובלקוטי מהרי"ח כתב שאין לאמרו כלל משום הפסק בין מים אחרונים וברכת המזון שאסור להפסיק אף בד"ת (מ"ב קט"ט - סק"ח ושובע שמחות ז - י"ח) ואולי עיקר תיקון הפיוט היה במקומות ששם לא נהגו במים אחרונים (שם) ודעבד כמר עביד

(ב) אין לברך שהשמחה במעונו כשאנשים ונשים בחדר אחד בלי מחיצה ביניהם כי השטן מקטרג (ספר חסידים ש"ג) ויש מתירים משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בן האנשים ואין כאן הרהורי עבירה כ"כ (נטעי גבריאל מ"ג - ח בשם הלבוש)

ג) מצוה לכל אחד לשמוע הברכות ולענות אמן והשומעים הברכות וע"י שיחתן אינן מקפידין לענות אמן עונשם גדול מאד (יוסף אומץ דף 332)

ד) חתן עצמו אינו מברך ברכת אירוסין י"א משום שלא לבייש את מי שאינו יודע לברך בעצמו וי"א משום יוהרא ולטעם זה אם אין אחר יכול החתן לברך אמנם לטעם הראשון אין החתן יכול לברך כלל ובשעת הדחק החתן יברך אמנם השבע ברכות אינו ראוי שיברך החתן ברכה כזו לעצמו והרמב"ם כעס על החתן שברך ברכות אלו (שדי חמד חתן וכלה י"ח)

ה) בשעת הדחק אם רואה שלא ישאר אחר ברכת המזון מניין או פנים חדשות יכול לברך אף באמצע הסעודה דדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן דבלי סעודה יכולים לברך אמנם השו"ע (ס"ז - ה) פסק שמברכין אחר ברכת המזון אמנם כמה מהספרדים היו נוהגים לברך ש"ב בשבת בלא סעודה (נטעי גבריאל פ"ג - הערה כ"ה)

ו) סעודה שאין בו פנים חדשות אין מברכים אלא אשר ברא בלבד (שו"ע ס"ז - ז) וכן הדין בסעודה שאין בו עשרה ויש בו פנים חדשות (ס"ז - ד) ודלא כהט"ז (סק"ז) ועיין ביביע אומר (ג - י"ב) ומברכים אשר ברא אפילו בשלשה וחתן מצטרף למנין השלשה

ז) יש מברכים אשר ברא אפילו בסעודה שאין מסובים אלא החו"כ ובני ביתם לבדם דחייב לאומרה בכל יום (מנהג הספרדים) ואנו לא נוהגים כן אמנם אם יש שם אורחים אפילו אינם פ"ח יש לברך והעולם אין נוהגין כן ונראה מחמת חסרון ידיעה (נטעי גבריאל דף רכ"ז - אות ט"ז)

ח) סעודה שאוכלים החו"כ באוירון אין לברך דאין הסעודה נעשה להם כמו למי שאוכל במסעדה או אצל סעודת ברית מילה בז' ימי המשחה אמנם יכול לברך בזימון כמו דבספינה מצטרפין דהוי קביעות ה"ג בזה ואוטו אינו נחשב קביעות (מ"ב קס"ז - סק"ז) וכ"כ הערוך השלחן (קס"ז - כ"ו)

ט) המברך ברכת המזון על כוס של יין צריך לשתות ממנו כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית כיון דטעון כוס הלכך ישתה רביעית שלם דיש מחלוקת בשיעור להתחייב בכרכה אחרונה י"א דדי בכזית וי"א דצריך רביעית ולכן לצאת מן הספק צריך לשתות רביעית ולברך ברכה אחרונה (שו"ע ק"ז - ג ומ"ב ש"ס)

י) בענין הדרשות בסעודת שבע ברכות דעת הדברי תורה (מונקאט) דיותר טוב לשמח החתן וכלה ברקודין ובדחנות וזמירות שירות ותשבחות להש"י ממאמרות ודרשות מכל הרבנים ומקורו מגמרא (ש"ס ז'): ממעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן ולא דרש לפניהם משום (ל) דאם אחד דורש כל הרבנים צריכים לדרוש ואז יאריכו ימי המשחה ב' וג' שנים ויותר (ה) ועוד משמע שמחזיקים את החתן לע"ה שרק ע"י ד"ת יהיה סעודת מצוה (ז) ועוד אמרינן דמבטלין ת"ת להכנסת כלה (כתובות י"ז) משמע דשמחה גדולה יותר מת"ת (י) ועוד כשאומרים תורות ואגדות וכל אחד רוצה להראות כחו וגבורתו לא יכבדוהו ולא ישמחוהו בכל מה שירבו יותר וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות אמנם עיין במגן אבות להתשב"ץ (לכות ג - ג) שכתב דשלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום ומכאן נהגו לדרוש בסעודת חתן והוא מנהג קדמונים ולכן מי שאינו מיסב בסעודה של מצוה הוא כמנודה לשמים מפני שהיה מנהגם לדבר ד"ת (פסחים ק"ג):

יא) לחלק ברכות הנישואין וברכת ש"ב י"א שנותן כל ברכות לאיש אחד לפי שבברכות הנישואין ישנן ברכות שאינן פותחות בברוך (הר צבי ח - מ"ד ושו"ת שערי אפרים ט) אמנם מנהגינו אינו כן (אג"מ לה"ע ז"ד ויביע אומר ד - ז) מ"מ שזה שמברך ברכה הסמוכה לחברתה ישמע הברכה הקודמת הפותחת בברוך ולכן רצוי שקודם מעמד החופה יזמינו את כל המברכים שיעמדו סמוך לחופה כדי שלא יהא הפסק בין הברכות ולא יפסיק בדיבור בין ברכת הגפן לבין ברכתו שאינו פותח בברוך (שובע שמחות ד - ס"ז) אך יש איסור הפסק בין ברכת הגפן לשתיה בברכות הפותחת (אג"מ ה"ל) וה"ה ברכת התורה וההפטרה